

The Journal of Academic Geriatrics

Akademik Geriatri Dergisi

**CİLT
VOLUME 2**
**SAYI
ISSUE 1**
**MART
MARCH 2010**
**Editör/Editor in Chief
Prof. Dr. Servet Arıoğul**
**ÜÇ AYDA BİR YAYIMLANIR/
PUBLISHED QUARTERLY**
DERLEME/REVIEW

- **Withdrawal of Benzodiazepines in The Elderly Inpatients: How To Do It?**
Yaşlı Hastalarda Benzodiazepinlerin Kesilmesi: Nasıl Yapılmalı?
Mirko Petrovic, Mustafa Cankurtaran

KLİNİK ÇALIŞMALAR/RESEARCH ARTICLES

- **Alzheimer Hastalığında Anosognozi, Hasta Karakteristikleri ve Kognitif Fonksiyon Bozuklukları**
Anosognosia in Alzheimer's Disease, Association with Patient Characteristics and Cognitive Deficits
Yahya Karaman
- **İç Hastalıkları Polikliniğine Başvuran İleri Yaştaki Obez Kadınlarda Metabolik Sendrom Sıklığı**
Metabolic Syndrome Prevalence in Obese Elderly Women Who Apply to Internal Medicine Outpatient Clinic
Fulden Saraç, Sumru Savaş, Vildan Şekerci, Hatice Uluer, Mehmet Akif Yalçın, Fehmi Akçiçek
- **Huzurevinde Kalan Yaşlıların İlaç Kullanımları ve Düşme Oranları**
Correlation Between Medications and Falls in the Elderly People Dwelling at Nursing Homes
Reyhan Özgöbek, Murat Şentürk, Eray Tombak, Deniz Dağistan, Emel Pekçetin, Filiz Alıthan, Özgül Kalaycı, Neslihan Kırmızıgül, Uğur Özgün

OLGU SUNUMLARI/CASE REPORTS

- **Olgu Sunumu ve Literatürün Gözden Geçirilmesi: Yaşlılarda Zehirlenme**
Case Report and Review of the Literature: Poisoning in Elderly
İ. Aydın Erden, A. Gülsün Pamuk, Hüseyin C. Turgut, Seher Altınel, Seda Banu Akıncı, Ülkü Aypar

tamamı A-VII'de/full index on A-VII

Demans Tanılı Yaşlıların Günlük Yaşam Aktiviteleri ile MMSE Skorları Arasındaki İlişki

Relationship Between Daily Life Activities and Mini Mental Scores of Dementia Patients

Yasemin Camcı, Yasemin Ekşioğlu, Tahir Karabulut, Nurullah Yücel, Mustafa Karagöz

Istanbul Büyükşehir Belediyesi Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı, İstanbul Darülaceze Müdürlüğü, İstanbul, Türkiye

Directorate of Almshouse, Istanbul Metropolitan Municipality, Istanbul, Turkey

ÖZET

Giriş: Bu çalışmada, demans hastalarındaki bilişsel durumun günlük yaşam aktiviteleri üzerine etkisini saptamak amaçlanmıştır.

Hastalar ve Metod: Huzurevinde kalan 60'ı kadın, 40'i erkek 100 demanslıya Mini-Mental Durum Muayenesi ve KATZ günlük yaşam aktiviteleri ölçekleri uygulanmıştır.

Bulgular: Araştırmanın sonucuna göre günlük yaşam aktiviteleri ile bilişsel yetiler arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür ($p < 0.05$). Bilişsel durumda bozukluk arttıkça günlük yaşam aktiviteleri gerçekleştirme yetisinde azalma görülmüştür. Günlük yaşam ölçeği alt alanları ortalamaları kognitif durumlara göre farklılık göstermektedir. Mobilite hariç diğer tüm alt alanlarında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p < 0.05$). Mobilite alanında araştırmaya katılanların kognitif durumları arasında anlamlı bir fark saptanamamıştır ($p = 0.231$, $p > 0.05$). Araştırmaya katılanların bilişsel durumlarına göre en çok etkilendikleri alt alan öz bakım olmakla beraber bunu sırasıyla giyinme, kontinans, tuvalet ihtiyacı ve beslenme izlemektedir.

Sonuç: Demanslı yaşlılarda bilişsel durumlarına göre bireysel bakım planına gidilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Demans, bilişsel durum, geriatrik değerlendirme.

ABSTRACT

Introduction: The aim of this study is to determine the effect of cognitive state on daily life activities (DLA).

Patients and Methods: Mini Mental Status Examination and Katz daily life activities scales are applied to 60 female and 40 male dementia patients.

Results: The results of the research showed a significant relationship between DLA and cognitive state of the patients ($p < 0.05$). It is shown that the ability of conducting DLA reduces in decline of cognitive functions. DLA scale's subscales also show differences with cognitive functions. According to the results of this study there was a significant difference between subscales except

mobility ($p < 0.05$). No significant difference was found in the mobility subscale ($p = 0.23$). The patients involved in the study were effected most in their ability of self care, dressing, continence, toilet necessity, and nutrition.

Conclusion: Considering the results of this study, it is seen that personal care programs are necessary for dementia patients.

Key Words: Dementia, cognitive disorders, geriatric assessment

GİRİŞ

Yaşlılık insan ömrünün kaçınılmaz dönemlerinden biridir. Altmış beş yaş ve üzeri olan kişiler günümüzde yaşlı olarak sınıflandırılmaktadır. Sosyal anlamda düğündüğümüzde ise yaşlılığı bağımsız durumdan bağımlı bir duruma geçiş olarak da tanımlayabiliriz (1). Günümüzde sağlık hizmetlerinin kalitesinin artmasına ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak insan ömrü uzamıştır. Bu duruma bağlı olarak yaşlı nüfusun genel nüfusa olan oranı gittikçe artmaktadır (2). Yaşlı nüfusun artması yaşlılıkta görülen hastalıkların görülme sıklığının da artmasına neden olmuştur. Bu hastalıklar arasında demans önemli bir yer tutmaktadır. Nöronların kaybedilmesine bağlı olarak ortaya çıkan demans hastalığı kişilerde bilişsel yetilerin kaybıyla beraber fiziksel fonksiyonların gerilemesine neden olmaktadır. Bu durum da kişilerin günlük yaşam aktiviteleri (GYA) olarak tanımlanan gün içerisinde yaptıkları temel faaliyetleri gerçekleştirme yetilerini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu çalışmanın amacı; demans hastalarındaki bilişsel durumun günlük yaşam aktiviteleri üzerine etkisini saptamaktır.

HASTALAR ve METOD

Araştırmamızda Mini Mental Durum Muayenesi (MMDM) ve KATZ GYA ölçekleri kullanılmıştır. MMDM kişinin mental durumunu ölçen yönelim, kayıt belleği, dikkat, hesap yapma, hatırlama ve lisan olarak beş bölümden oluşmaktadır. MMDM puanının toplamı 30 olup, 25-30 arası normal, 24-19 arası hafif kognitif bozukluk, 19-10 arası orta kognitif bozukluk, 10-0 arası ağır kognitif bozukluk olarak tanımlanmıştır (2). Hastalarımızın okur-yazarlık durumuna göre standardize veya eğitimsizler için olan formları tercih edilmiştir. Katz ve arkadaşları tarafından geliştirilen GYA ölçeği beslenme, giyinme, banyo yapma, mobilite, kontinans ve tuvalete gitme gibi öz bakım aktivitelerindeki bağımlılık derecesini ölçmektedir. Birey günlük yaşam aktivitelerini bağımsız olarak yapıyorsa 3 puan, yardım alarak yapıyorsa 2 puan, hiç yapamıyorsa 1 puan verilerek değerlendirilir. GYA ölçeğine göre 0-6 puan bağımlı, 7-

12 puan yarı bağımlı, 13-18 puan bağımsız olarak değerlendirilmektedir (3).

Huzurevinde kalan 963 sakatından, nöroloji uzmanı tarafından demans tanısı almış 100 kişi araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırmaya dahil edilen hastalar genel olarak 65 yaş üstü, ortaokul seviyesinden düşük eğitim düzeyinde, kuruma geliş yerleri arasında ciddi farklılıklar olmayan kişilerdir. Altmış kadın, 40'i erkek 100 demanslıya MMDM ve KATZ GYA ölçekleri uygulanmıştır. Bu kişiler arasından dokuz kadın, altı erkek hastanın, sağlıklı iletişim kurulamaması ve ölçek uygulamaya engel olan davranışlar sergilemesi sebebiyle MMDM skorları elde edilememiştir. Bu kişiler araştırmaya dışında bırakılmıştır. Toplam 85 kişiden elde edilen veriler SPSS programı ile karşılaştırılmıştır. Çalışmanın amacı; MMDM skoruna göre demans dereceleri ile günlük yaşam aktiviteleri arasındaki ilişkiyi saptamaktır.

BULGULAR

Araştırmaya katılan 85 kişinin 50'si kadın, 35'i erkektir. Bu kişilerin yaşları 65-100 arasındadır. Araştırmaya katılan kişilerde sosyodemografik açıdan sonucu etkileyecek bir farklılık bulunmamaktadır.

Araştırmaya katılan demanslı kişilerin 11'inde ağır kognitif bozukluk, 44'ünde orta kognitif bozukluk, 28'inde ise hafif kognitif bozukluk tespit edilmiştir. Araştırmanın sonucuna göre; GYA ile bilişsel yetiler arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür ($p < 0.05$) (Tablo 1). Bilişsel durumda bozukluk arttıkça GYA'da azalma görülmüştür.

Günlük yaşam ölçeği alt alanları ortalamaları kognitif durumlara göre farklılık göstermektedir. Mobilite hariç diğer tüm alt alanlarda istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p < 0.05$). Mobilite ile araştırmaya katılanların kognitif durumları arasında anlamlı bir fark saptanamamıştır ($p = 0.231$, $p > 0.05$). Araştırmaya katılanların bilişsel durumlarına göre en çok etkilendikleri alt alan öz bakım olmakla beraber bunu sırasıyla giyinme, kontinans, tuvalet ihtiyacı, beslenme ve mobilite izlemektedir (Tablo 2).

Tablo 1. Araştırmaya katılanların bilişsel durumları

Kognitif derecesi	n= 83	GYA ortalama puanı	Test istatistiği	p
Ağır kognitif bozukluk	11	18.45 ± 4.25	F= 7.35	0.002
Orta kognitif bozukluk	44	13.90 ± 4.97	F= 7.35	0.002
Hafif kognitif bozukluk	28	12.10 ± 4.57	F= 7.35	0.002

GYA: Günlük yaşam aktiviteleri.

Tablo 2. Araştırmaya katılanların kognitif durumlarına göre günlük yaşam ölçeği alt alanları ile ilişkisi

Günlük yaşam ölçeği	İleri bilişsel (ortalama puan)	Orta bilişsel (ortalama puan)	Hafif bilişsel (ortalama puan)	Test istatistiği	p
Öz bakım	3.72 ± 0.64	2.90 ± 1.03	2.57 ± 0.92	5.80	0.004
Giyinme	3.54 ± 0.52	2.75 ± 1.05	2.32 ± 1.05	5.90	0.004
Mobilite	2.36 ± 1.28	1.84 ± 0.96	1.78 ± 0.87	1.49	0.231
Tuvalet ihtiyacı	3.18 ± 1.25	2.38 ± 1.36	1.89 ± 0.87	4.05	0.021
Kontinans	3.36 ± 1.20	2.45 ± 1.24	1.96 ± 1.13	5.37	0.006
Beslenme	2.54 ± 0.82	1.75 ± 0.57	1.67 ± 0.66	7.92	0.001

Gruplar arası ortalama puan farkının anlamlı olup olmadığını incelemek için tukey testi yapılmıştır. Buna göre orta kognitif bozukluğu olanlarla hafif kognitif bozukluğu olanların GYA'sı arasında anlamlı bir fark olmadığı ($p = 0.266$) saptanmıştır ($p < 0.05$) (Tablo 3).

TARTIŞMA

Yaşlılık ve yaşlılığın getirdiği rahatsızlıklarla beraber bilişsel yıkım artmaktadır. Bu yıkımla beraber yaşlıların günlük yaşam işlevleri bozulmakta ve yaşam kalitesi azalmaktadır. GYA kişinin bağımlılık derecesini ölçen

yetiler olarak kabul edilebilir. Bu yetilerin uzun süre korunması, yaşlının bağımsız yaşamasını sağlar. Böylece yaşlının özgüveni ve kendine olan saygısı korunur. Nörolojik rahatsızlığı ve kronik rahatsızlığı olan yaşlıların diğer yaşlılara göre GYA'da bağımlılık derecelerinin arttığı literatürdeki çalışmalarla desteklenmektedir.

Bu araştırma demanslı hastaların bilişsel durumlarına göre GYA yapabilme yetilerini ölçmek için yapılmıştır. Yaşlıların bilişsel durumlarını ölçmek için mini mental durum muayenesi, GYA'yı ölçmek için ise GYA

Tablo 3. Gruplar arası ilişki

(I) MMSE grup	(J) MMSE grup	p
Ağır kognitif bozukluk	Orta kognitif bozukluk	0.016*
	Hafif kognitif bozukluk	0.001*
Orta kognitif bozukluk	Ciddi kognitif bozukluk	0.016*
	Hafif kognitif bozukluk	0.266
Hafif kognitif bozukluk	Ciddi kognitif bozukluk	0.001*
	Orta kognitif bozukluk	0.266

* $p < 0.05$

indeksi kullanılmıştır. Alınan sonuçlarda bilişsel durum ile GYA arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Alınan bu sonuç literatürdeki çalışmalarla da desteklenmektedir.

Yapmış olduğumuz bu çalışma diğer benzer çalışmalar gibi, demans derecesine göre kişilerin GYA'daki yetersizliğini belirleyip, bu doğrultuda her demanslıya ihtiyacına göre bakım planı oluşturulması gerektiğini göstermektedir (4). Bu çalışma özellikle kurumsal bakımda hizmet kalitesinin artırılması ve hızla büyümekte olan yaşlı nüfusun sağlık planlamalarının yapılmasına yardımcı olacaktır. Demanslıların günlük yaşamlarını aktif bir biçimde sürdürebilmeleri için yaşlılar çeşitli faaliyetleri yapmaya teşvik edilmeli ve kaybetmedikleri iş becerileri kısıtlanmamalı, özgür bırakılmalıdır.

KAYNAKLAR

1. İlhan MA, Aral I, Kıtırcı M, Aslan S, Çakar N, Bumin MA. Yaşlılarda depresif belirtiler ve bilişsel bozukluğu etkileyebilecek etkenler. *Klinik Psikiyatri* 2006; 9: 177-84.
2. Diker J, Etiler A, Yıldız M, Şerel B. Altmış beş yaş üzerindeki kişilerde bilişsel durumun günlük yaşam aktiviteleri, yaşam kalitesi ve demografik değişkenlerle ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 2001; 2: 79-86.
3. Şahbaz M, Tel H. Evde yaşayan 65 yaş ve üzeri bireylerin günlük yaşam aktivitelerindeki bağımlılık durumu ile ev kazaları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Turkish Journal of Geriatrics* 2006; 9: 85-93.
4. Berberođlu U, Gül H, Bskiocak M, Ekuklu G, Saltık A, Edirne Huzurevi'nde kalan yaşlıların kimi sosyo-demografik özellikleri ve Katz indeksine göre günlük yaşam etkinlikleri. *Turkish Journal of Geriatrics* 2002; 5: 144-9.